

Р. Г. Симоненко

Нольде Борис Еммануїлович

НОЛЬДЕ Борис Еммануїлович (Нольде Борис Эммануилович; 14(26). 12. 1876, С.-Петербург – 28. 05. 1948, м. Лозанна, Швейцарія) – російський правознавець, історик, політичний діяч. Закін. С.-Петербур. університет (1899), де був залишений для підготовки до професор. звання. 1905 захистив магістер. дис. «Постоянно нейтральное государство: Юридическое исследование». Від 1903 – екстраординар. проф. міжнар. права С.-Петербур. політех. інституту; водночас 1907–14 – юрисконсульт, 1914–16 – директор юрид. секції, 1916–17 – директор 2-го департаменту, в березні–травні 1917 – товариш (заст.) міністра МЗС Рос. імперії. Один із лідерів, від 1916 – чл. ЦК партії кадетів. Напередодні 1-ї світової війни розробив проект реформи МЗС, у період війни брав активну участь у підготовці планів вирішення т. зв. польс. питання. Співавтор акта зречення великого князя Михайла Олександровича від рос. престолу. Залишив МЗС після відставки П. Мілюкова. Як чл. Юрид. наради (травень 1917) зволікав із наданням Фінляндії незалежності, учасник розроблення закону про Установчі збори та їхнього скликання. Доповідач із нац. питання на 9-му з'їзді партії кадетів, що офіційно відкинув право націй на самовизначення. Виступав за вихід Росії з війни, прихильник укладення сепарат. миру з Німеччиною. Після більшов. перевороту 1917 розгорнув германофіл. діяльність, контактував з нім. послом В. Мірбахом. Влітку 1919 емігрував до Фінляндії, згодом переїхав до Парижа. Викладав у Сорбон. університеті, був експертом судів і держ. установ Франції, у 1920–30-х рр. працював у Нансенів. комітеті допомоги біженцям Ліги Націй (див. Ф. Нансен). Від серед. 1920-х рр. – чл., від 1947 – голова Міжнар. інституту права. Досліджував різні аспекти історії України, з ліберал. поглядів висвітлював проблеми правового оформлення і стану та ідеології рос.-укр. відносин 17–18 ст. Виступав прихильником обл. автономії України у складі Рос.

держави. Розділи з монографії Н. «Очерки русского государственного права» (С.-Петербург, 1911) перевидано під назвою «Автономія України з історичного погляду» (Л., 1912; К., 1995). У цій праці вміщено автор. оцінку актів 1654 і подальших документів періоду Гетьманщини, що трансформували укр.-рос. взаємини; зображено боротьбу українців за автономію. Під час нім. окупації співпрацював із франц. рухом Опору, на підставі раніше виданих наук. публікацій готував узагальнену монографію з історії приєднання окраїнних нац. тер. до Моск. і Рос. держав (уривок з незавершеного дослідж. надруковано посмертно франц. мовою). На еміграції другою дружиною Н. була О. Терещенко – дочка О. Терещенка.

Рекомендована література

1. Стародубцев Г. С. Международно-правовая наука российской эмиграции. Москва, 2000.

Бібліографічний опис:

Нольде Борис Еммануїлович / Р. Г. Симоненко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-72638>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).